

H A B O B Y G D E N
TIDSKRIFT
FÖR
SLÄKT OCH HEMBYGDSFORSKNING

Årg. 13

Nr 2

1995

Den gamla Salemkyrkan, som flyttats till Hembygdsparken.

HABOBYGDEN, MEDLEMSTIDNING FÖR HABO SLÄKTFORSKARFÖRENING OCH
HABO-GUSTAV ADOLFS HEMBYGDSFÖRENING.

REDAKTIONSKOMMITTE: INGEMAR KYRKERYD TEL. 036-406 65, ARNE OCH INGA
WULFF TEL. 036-401-88, FOLKE OCH MONICA EKERED TEL. 036-12 20 52.

Ordföranden

har ordet

Bästa läsare!

Det är nu i slutet på oktober och en strålande höstsöndag. Natten till i dag var det kallt med flera minusgrader. De flesta lövträden har fällt sina blad, men mågra är ännu helt gröna. Askarna, som får sina blad sist av lövträden på våren, är de som först faller på hösten.

Jag funderade i mitt lilla kåseri i våras, om skatorna hade förmåga att se in i framtiden beträffande vädret. I fjol byggde de sitt bo högt upp i körsbärsträdet, och vi fick en varm och torr sommar. I våras byggde de ett nytt bo alldeles intill det gamla. Våren började sval och regnig, så jag började tvivla på skatornas förmåga att "spå väder", men vid midsommartiden kom värmen, och vilken sommar vi fått uppleva! S.M.H.I. som för statistik om vädret säger, att 1995 var den varmaste sommaren så länge man fört anteckningar. Februari och september är enligt samma institution de torraste månaderna på året, men i år har det varit tvärt om. I oktober fick vi ett nytt rekord, den varmaste brittsommaren som uppmätts, så nog har vi haft ett omväxlande väder i år.

Det skall bli intressant att se, om den annalkande vintern kommer att bli snörik och kall. Så mycket rönnbär som det är i år, kan jag inte minnas, att jag har sett förr.

Våra aktiviteter inom släktforskarföreningen har också varit omväxlande. Lördagen den 2 september samlades vi vid Apelskiöts missionshus för att under Leif Janssons ledning först titta på domarringar, tjärddalar m.m. norr om den s.k. travbanan.

Efter kaffepaus fortsatte vi vandringen mot Röshult. Hela området från Västra Bäckebo till Röshult är så enormt rikt på fornlämningar. Tänk, om dessa lämningar kunde tala och berätta för oss, hur det var på den tiden, då de anlades av våra förfäder. Vilken historiebeteckning och släktforskning vi då skulle få!

Den 10 oktober berättade Åke Isaksson om familjeföretagets start och utveckling. Vi, nästan ett hundratal åhörare, som fick lyssna till Åkes berättelse i Missionskyrkan, tackar på det varmaste för den värdefulla informationen. Vilken stor betydelse ett framgångsrikt företag har för bygdens utveckling, kan inte nog uppskattas.

Om höstens övriga aktiviteter står att läsa på sista sidan i föregående nummer av vår tidning.

Om vårens program kan ni läsa i denna tidnings sista sida. Flera aktiviteter har vi gemensamt med Hembygdsföreningen. Vi är glada och tacksamma för det goda samarbete vi har med nämnda förening.

Jag vill dock be er alla läsare att reservera kvällen, då vi har vårt årsmöte. "Josef i Backgårn" eller Josef Jakobsson i Åsarp kommer och berättar och visar bilder från sommarens stockkanotfärd på Åtran från Åsarp till Falkenberg. Josef är en gudabenådad berättare och därtill en mycket skicklig fotograf, vilket borgar för, att det blir en hör- och sevärd afton.

Så ber jag få önska er alla en riktigt God jul och ett bra 1996. Glöm bara inte att se till, att ni är väl rustade för vinterns "snösväng"!

Med varmaste hälsningar

Ingemar Kyrkeryd

HABOSONEN OCH LÄRAREN SVEN RINGQVIST

har gett ut en skrift om Oskar Ringqvist. Oskar var yngst i en syskonskara av fem, son till Johannes och Johanna Ringqvist. Oskars äldste bror, August, var förtroendeman i Gustav Adolf. Oskar var också farbror till Karl Ringqvist, om vilken jag berättat i föregående nummer.

Oskar fick studera och blev präst. Sven låter i sin skrift Oskar berätta om sin skoltid och sin väg mot prästämbetet och om sitt liv som präst i Norrland.

Det är en mycket intressant skildring Sven låtit publicera, och jag vill på det varmaste rekommendera den. Tag gärna kontakt med Sven. Han bor nu i Jönköping och har telefon 036 - 11 42 95 eller på sommarstället i Liared med tel. 0321 - 431 18.

Ingemar Kyrkeryd

Hej Hembygdsvän!

Kvarnekulla kraftstation är riven!

Det är med stort beklagande som jag måste konstatera, att trots 5 års arbete med att få såväl kulturnämnd som kommunstyrelse och Habo industriverk positivt inställda till ett bevarande av denna rest av Habos Industrihistoria, så har vi misslyckats. Länstyrelsen har dock stött oss i våra ansträngningar. Jag kan bara konstatera, att vi på de cirka 3 sommar månader som vi fick som sista ultimatum av Habo Industriverk för att lösa egenfinansieringen av en restaurering och drift, inte lyckades med detta. Såväl kommunen, som Habo Industriverk förklarade att man inte avsåg att bidra med en enda krona till projektet.

Det är därför med en viss förvåning, som jag konstaterar att rivningen och markens återställande nu pågått från 1 sept med vissa avbrott. Kostnaden för detta är förmodligen inte försumbar. Min fundering nu är: Tänk om Hembygdsföreningen fått en liten del av denna kostnad som stöd till bevarande av kraftstationen. Vad hade vi då inte kunnat åstadkomma med frivilliga insatser?

Nu är kraftstationen borta och inget mer kan göras åt detta. Förlorarna i detta är inte så mycket Hembygdsföreningen som framtidens innevånare i Habo.

En viktigare fråga som aktualiseras av detta är: Vem har i framtiden ansvaret för att bevaka att kulturhistoriskt intressanta projekt bevaras? Hembygdsföreningen har med positivt stöd från kommunen genomfört många projekt under åren i detta avseende genom egna initiativ.

Bland dessa kan nämnas: Flyttning till hembygdsparken av Ekeredshuset, Stenagustavs Stuga, Gamla Salemkyrkan och Profossbostället med Smedja, Loftsbod, Pukes Ladugård mm.

Dessutom pågår uppbyggnad av Industrimuseum och drift av Vävskola och Skolmuseum i Simonstorp. Dessa insatser har gjorts av entusiaster med frivilligt arbete. Vården av allt detta och mycket mer därtill, sker med genom föreningsmedlemmarnas insatser. Hembygdsföreningen behöver inte fler tak och byggnader att vårda. Redan nu är det ett stort projekt att bevara allt detta till efterkommande generationer.

Men vem har i framtiden ansvaret för att kulturvården rent fysiskt bevaras och vårdas för våra kommande generationer i Habo?

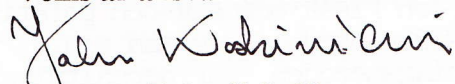
I besparingens vind över samhället kan man befara att kraven på att dokumentera och beskriva ställs mot bevarandekraven. Det är ju mycket billigare att beskriva på papper än att bevara för att visa hur det verkligen var. Men tänk på hur fattigt vårt liv skulle vara utan alla det gamla som vi bevarat och vårdat ända sedan stenåldern i vårt land. Visst har det kostat, men det har givit oss en länk till det förgångna och förhoppningsvis också skapat en kunskap för framtiden.

Jag har som Läns museets Kulturhistoriska ombud och som ordförande i Hembygdsföreningen arbetat för att bevarandet av kulturhistoria fortgår. Vi kan naturligtvis inte bevara allt gammalt utan måste välja i ett expansivt samhälle.

Jag hoppas på kommunens fortsatta positiva inställning till detta bevarande.

Men frågorna kvarstår:

Vems är ansvaret och vem ska ta initiativet och orkar hembygdsföreningen?

/John Koskiniemi/ Ordf.

Habo Gustav Adolfs Hembygdsförening

EN EPOK SOM GÅTT UR TIDEN.

En vacker höstdag år 1917 stånkar godståget söderifrån in på Habo station. Det har varit jobbigt sista biten från Bankeryds station, och det stora ångloket framför alla vagnarna stannar med ett kraftigt suckande och blåser ut rusånga.

Byggmästare Ernst Lundberg hade sett en tillsaluannons i tidningen, som han besvarat, och nu kom två stora vagnar lastade med nedplockat timmer från ett gästgiveri i Blixtorp i sydöstra Småland. I Blixtorp hade huset, som var ett tvåvåningshus, hetat Sofiero och det namnet skulle det få även i Habo. Hus hade på den tiden namn, antingen ett eget eller ett efter innehavaren. Gatunamn förekom inte, de var förbehållna städerna. På landsbygden kände alla alla, och det var inte några problem med adresser.

När Södra stambanan under pomp och ståt kunde invigas strax före jul år 1864 uppstod en liten klunga hus runt järnvägsstationen som motvikt till det 10-tal hus, som redan fanns på Gunnarsboområdet. Gunnarsbo kom i dagligt tal att benämnas "byn", medan området runt den nya järnvägsstationen fick heta "stationen". En naturlig gräns mellan bostadsområdena utgjordes av "Malmabäcken". Denna bäck, som numera är lagd i kulvert under Malmgatan, fick sitt namn efter indelte knekten Malm, som bodde på backen ett stycke norr om bemälda bäck.

Första decenniet av 1900-talet förekom ingen ändring i byggnationen, men efter 1910 kom en viss byggnation igång på Bränninge Östergård norr om järnvägsstationen. Här hade ett tiotal hus uppförts i anslutning till landsväg och järnväg. I "byn" skedde under denna period ingen förändring.

Landsvägen genom Habo från Jönköping till Hjo delade sig vid Malmabäcken med en gren mot Tidaholm, mot Habo kyrka och mot Munkaskog. Vägbanan bestod av makadam och grus och kunde under vårens tjällossning vara nog så svårframkomlig. Vid sidan av vägen löpte öppna diken.

I november 1918 stod Sofiero färdigt igen. Mellan varje bjälklag hade man drevat med mossen enligt tidens sed. Fönster var insatta och bestod av enkla fönsterbågar med lösa innanfönster för vinterbruk. Järnspisar fanns i köken på första och andra våningen och kakelugnar i de tre bostadsrummen. Övriga utrymmen såsom trapphus till andra våningen samt glasverandor och källarutrymmen var oeldade. Vatten pumpades upp ur en brunn på gården, och slasken fick bäras ut.

Detta ganska tunga arbete plus vedhuggning och vedbärning ankom på oss ungar, när vi nått "mogen" ålder.

Fru Hanna Lundberg hade bedrivit kaféerörelse i den tidigare bostaden och fortsatte med detta även efter inflyttningen i Sofiero men tillhandahöll nu också rum för resande. Hon mindes speciellt en av dessa, författarinnan Ellen Key, som tillsammans med sin far och en bekant till denne, företog en fotvandring Vättern runt. Efter övernattningen på Sofiero och besök i Habo kyrka skulle de fortsätta till ett vandrarhem i Brandstorp - samma dag.

Hanna mindes henne som en "fin dam". Ellen Key bosatte sig sedermera i den icke helt obekanta byggnaden "Strand" vid foten av Omberg och med en hänförande utsikt över Vättern.

I Habo fanns nu i skarven mellan 1910 och 1920 två butiker, båda belägna vid järnvägen. I en av dessa med Jakob Linell som innehavare arbetade två biträden (bokhållare, bodknoddar) Eric Alström och Ernst Johansson. Erik var gift sedan något år tillbaka, och Ernst stod i begrepp att gifta sig. Fruarna var systrar och döttrar till mjölnaren vid Habo kvarn, August Brink.

Alltnog, efter överenskommelse med Ernst Lundberg sade de båda upp sig hos Jakob Linell, inköpte fastigheten Sofiero, började att bygga affärsfastighet på tomten som blev färdigställd 1919 och startade som kompanjoner firma Alström & Johansson. Varorna till butiken fick man levererade med järnväg, där de sedan hämtades med hästskjuts eller dragkärra. Sortimentet var i stort sett allt man kunde behöva i dåtidens hushåll: torra specerier, salt och kryddor, sill, plommon, torkade äpplen, torkad frukt, tobak och snus, apelsiner och nötter till julen, torkad fisk till samma tid, tyger, band, garn, knappar och skruvar, verktyg och redskap, kalk, gödning, cement, tegel, fodervaror m.m. m.m.

Mjölk hade man själv eller kunde köpa från närmsta bondgård. Bröd bakade man i regel själv eller kunde köpa i bageriet. Kött och fläsk och ägg och potatis och grönsaker producerade man själv. Konserveringsmetoden var nersaltning. Kyl och frys saknades, man levde på det som årstiden tillhandahöll.

Eftersom lönen för många till stor del utgjordes av mjölk, mjöl, smör, fläsk, tyg till - eller en ny kostym, ett par skor eller stövlar, så var det i de flesta fall knapert med kontanter, och

handlaren kunde ibland få vänta länge på pengar. Många köpte på "kontrabok", och det fanns en del som utnyttjade detta förtroende till att skaffa sig kredit. Som till exempel gubben som kom in i en butik där han inte var igenkänd och drog till med: "Det är inte farligt att "kritsa" till mig, jag är skyldig på flera ställen".

I december månad år 1920 dog Ernst Johansson i lunginflammation efterlämnande hustru och en tio veckor gammal son. Erik Alström fortsatte - till en början ensam - och senare tillsammans med en ny kompanjon att driva affären.

Nu, år 1995, efter drygt 75 år rivs dessa fastigheter för att lämna plats åt modernare byggnation och ändamålsenligare planlösning i city av ett Habo som är helt annorlunda än det som hörde ångloket sucka år 1917.

Arne Wulff

Butiksinteriör 1920. Ernst Johansson, Jakob Linell, Erik Alström.

MITT HEM

På vägen mot hemmet jag vandrar
I kvällssolens blekröda ljus
Och skuggor från skogen re'n drar
sitt sorgflor i vägbanans grus

Det blåser så kallt framåt kvällen
Och tröttsam blir vandringen sen
Då blänker det till mellan träden
en glimt utav kvällslampans sken

Så nalkas jag grinden till gården
På trappan till stugan står mor
Så len känns då plötsligen vinden
Ja, här är det kärleken bor

Och far kommer fram och mig hälsar
Han undrar hur livet mitt varit
Hans handslag med värme och valkar
Mig minner om tider som farit

Och mor lyfter handen och smeker
Hon tröstar sitt barn liksom förr
Så lätt man då sorgerna glömmar
och öppen står minnenas dörr

Då sedan, när skymningen faller
i rosengård minnena vandra
Så talar vi länge och njuter
att åter få träffa varandra

Av glädje mitt hjärta blir mättat
Jag åter får vara med dem
som tidigt mig älskat och vårdat
Så är det att nalkas sitt hem.

K Frej, april 95

MUL- OCH KLÖVSJUKAN PÅ KÄMPARP

HÖSTEN 1938.

Mul- och klövsjukan förekom i Sverige för första gången 1841 - 42 i anslutning till epizootin i Danmark. Under 1800-talet förekom i Sverige endast fyra epidemier av denna djursjukdom, som bara drabbade klövbärande djur.

Under 1900-talets början förekom flera epizootier, av vilka de 1911, 1920 -21, 1924 - 27, 1929 - 31 och 1938 -39 varit de största.

1925 var den svåraste epidemin. Då drabbades 11.000 besättningar med sammanlagt 260.000 storboskap motsvarande 10 % av hela kreatursstammen i landet.

Genom snabba, kraftiga åtgärder samt omedelbar nedslaktning av samtliga klövbärande djur i de angripna besättningarna har farsoten bekämpats med framgång. De drabbade gårdarna samt granngårdarna isolerades för att minska smittorisken.

1938 förekom mul- och klövsjukan i Skåne och Halland. Här i våra bygder kände vi oss ganska säkra på att ej drabbas. Därför slog det ner som en bomb, att Kämparp hade drabbats av denna farsot. Mitt personliga minne av denna händelse har vissa luckor. Jag var nämligen bara nio år, när det hände. Men jag minns väl, hur bestörta och oroliga mina föräldrar blev.

Kyrkeryd är beläget 1 km söder om Kämparp, så båda Kyrkerydsgårdarna plus torpen Hackebo och Hackeberg norr om Kämparp blev isolerade.

Min bror, som är tre år äldre än jag, gick på läroverket i Jönköping. För att han inte skulle bli tvungen att avbryta sina studier, ordnade våra föräldrar det så, att han blev inkvarterad hos en familj i Jönköping. I vanliga fall åkte han dagligen med tåget till och från stan.

Det sattes upp vakter vid infartsvägarna till gårdarna. En var vid Lybäck cirka 100 m söder om vår gård. Där började också vägen till Kämparp vid nuvarande Hjo-vägen. (Hur många minns, att där stod en vägvisare med Kämparp 1 km på?)

Vi fick inte gå utanför denna spärrgräns, och ej heller fick vi leverera mjölk till mejeriet eller lämna djur till slakt. Av den mjölk, som förut gått till mejeriet och till närboende, var vi nu tvungna att själva ta hand om. Mor ystade flera ostar varje dag. Självt fick jag hjälpa till att kärna smör. Vi hade så mycket ost, att vi inte kunde konsumera allt. Mor gav bort många ostar efter isoleringen.

Vi kunde inte heller komma till affären

för att köpa varor, men på den tiden fanns springpojkar. Dessa kom med våra varor till vaktstället och satte dem på vår sida av avspärrningen. När budet hade cyklat iväg, fick vi hämta varorna.

Mitt starkaste minne är från natten efter det att isoleringen började, De djur på Kämparp, som inte hade drabbats av sjukdomen, skulle köras till slakteriet i Jönköping. Då vägen från Kämparp gick alldeles intill vår lagård, hade far strött ut kalk på vägen för att om möjligt minska smittrisken. När så lastbilen med djuren kört förbi, var stämningen mycket tryckt och dystert, ja nästan som vid en likfärd med en nära släkting eller vän.

Isoleringen hävdades efter, tror jag, fyra veckor. Varken vi eller någon annan gård i närheten drabbades. Vad vi vet var Kämparp den enda gården utanför Skåne och Halland som blev smittad. Isoleringen av Kämparp pågick till nyårsafton.

Jag har varit i kontakt med Ivar Wilsson i Jönköping. Han var dräng på Kämparp från den 1 maj 1938 och har värdefulla minnen att berätta. Hans berättelse är i korthet följande:

På torpet Hackeberg under Tumbäck, beläget ca 1 km norr om Kämparp, bodde en pensionerad korpral, August Gadd. Gadd var i oktober 1938 på Kämparp och hjälpte arrendatorn Fredrik Andersson med höstplöjningen. Som dragare hade han två oxar. När Gadd på kvällen spände loss oxarna från plojen och körde hem, såg han, att den ena oxen haltade. Nästa dag kunde denna ox inte stiga upp. Man märkte då, att även den andra oxen blivit sjuk. Oxarna hade skador på klövarna, och på mularna hade de vattenblåsor. Man sände efter veterinär från Falköping. När denne undersökt djuren, sade han: - De är starkt misstänkta för mul- och klövsjuka. Ni får inte lämna gården. Sedan konstaterades, att flera nötkreatur blivit sjuka. Sammanlagt fanns på 14 nötkreatur, varav hälften blev sjuka. De sjuka djuren måste avlivas och grävas ner. Man anlät väggbyggmästare Gran i Sandhem till att gräva denna grop, som var 4,5 m lång och ca 2,5 m bred och 2 m djup. De sjuka djuren leddes ut från ladugården fram till kanten av gropen, där en slaktare med skjutmask dödade djuren, vilka därefter knuffades ner i gropen. Han skar också halsen av djuren. De sista djuren blev skrämde av lukten och synen av sina döda kamrater, varför det var väldigt svårt att få fram dem till gropkanten.

De klövdjur som ej var smittade, kördes till slakteriet. Transporten skedde på natten. Chauffören som körde djurtransportbilen fick ej gå ur bilen. Fredrik Andersson och Wilsson fick själva ombesörja ilastningen av djuren, som var väldigt svåra att få in i bilen. Om det berodde på den fysiska ansträngningen eller på att det var svårt att se sina djur tvångsslaktas eller en kombination av båda, vet inte Wilsson, men när de fått djuren lastade, svimmade Fredrik.

Även fåren och grisarna var man tvungen att slakta, trots att de inte var smittade.

Wilsson berättade också, att om de satte tummen mot klövarna på de smittade djuren, lossnade dessa, och en gul, varliknande vätska välldde fram. Likadant var det med tänderna. Mularna hade stora brännblåsor. Djuren fick också feber, och de kunde inte äta.

Efter det att djuren endera skjutits eller körts till slakt, var det tomt på djur på gården så när som på hästarna, som ej är mottagliga för denna sjukdom.

På den kommande vintern och våren var man fullt upptagen med att sanera djurstallet. Allt måste göras rent. Man fick också gräva ut under fähuset för att få bort all gödsel och urin, som kommit ner genom springorna i trägolvet. Först till våren kunde nya djur köpas in.

Det var inte bara en tragisk förlust av djur, isolering och mycket arbete med att rengöra. Det var också svårt ekonomiskt. Försäkringen täckte på intet sätt de förluster som sjukdomen förorsakat. Hjälp från staten, som påbjöd utslaktning och isolering, fanns troligen ej att få.

Åke Palm, som bodde på Kämparp men arbetade på Habo Ullspinneri, fick dispens att fortsätta sitt arbete på fabriken. Varje gång han passerade vaktstället, måste han noga tvätta sina stövlar och händer i en desinfektionsvätska. Efter det att isoleringen hävts för Kyrkeryds-gårdarna, flyttades vaktstället till grinden mellan Kämparp och Kyrkeryd.

Mul-och klövsjukan finns fortfarande kvar i Europa, - främst i de gamla öststaterna. Vårt land har varit förskonat från denna farsot i många år.

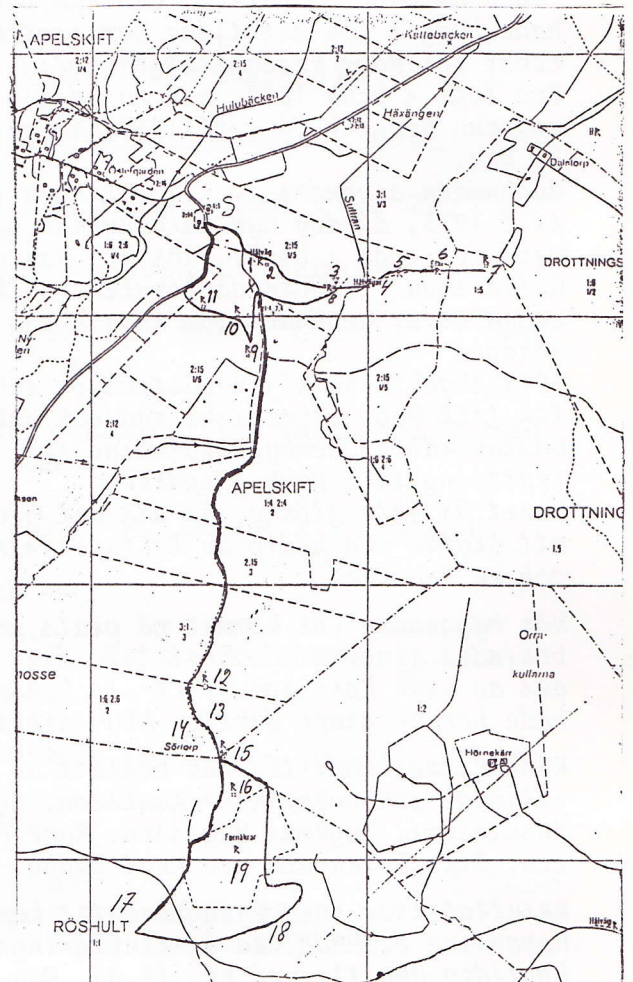
En fråga som väl aldrig kommer att besvaras är: Hur kunde Kämparp drabbas av denna epidemi? Närmaste gård, som var smittad, låg ca 20 mil bort.

Ingemar Kyrkeryd

Erik Wikström, Furusjö, Greta Palm, Kämparp.

Fornminnesvandringen den 2/9 1995, se sid 14.

1. Hålväg	11. Röse
2. Röse	12. Röse
3. Domarringar	13. Odlingsrösen
4. Hålväg	14. Sörtorp
5. Stensättning, Domarring	15. En treudd samt tre domarringar
6. Stensättningar	16. Stensättning
7. Stensättning	17. Röshult
8. Hålväg	18. Odlingsrösen
9. Stens. hög klumpstenar	19. Fornåkrar med terasskanter
10. Stensättning	

Aterinvigning av

Salen

i Hembygdsparken

Det senaste tillskottet till byggnaderna i Hembygdsparken är ett litet frikyrkokapell.

Tidigare har byggnaden legat vid Munkvägen närmare samhällets centrum och hade byggts för att tjäna som samlingslokal för Habo Fribaptistförsamling. Den togs i bruk 1899, och byggnadskostnaderna uppgick då till 1764 kronor och 88 öre.

Byggnaden användes av församlingen fram till 1935, då den nya Salemkyrkan vid Hjovägen togs i bruk. Fabrikör Harry Gustavsson inköpte då lokalen, vilken sedan bl.a. användes som lagerlokal och garage.

1994 skänkte familjen Gustavsson lokalen till Habo Ekumeniska råd och Habo-Gustav Adolfs hembygdsförening för flyttning till Hembygdsparken.

Huset är inte större, än att det gick att flytta med hjälp av lyftanordningar och en trailer.

När byggnaden väl kommit på plats, påbörjades renoveringsarbetet, vilket leddes av Arne Karlsson. Till sin hjälp hade han en grupp duktiga ALU- arbetare.

Renoveringskommittén har bestått av följande personer; Arne Karlsson, John Koskiniemi, Ingemar Hugosson, Rune Franzen, Stig Eckervald och Knut Rydhe.

Resultatet av renoveringsarbetet kunde Haboborna beskåda vid återinvigningshögtiden den 11 juni kl. 18.00. Mycket folk hade då samlats utanför lokalen i vänta på, att kommunstyrelsens ordförande Lars Elwing skulle förrätta invigningen genom att avklippa det blågula bandet framför verandan.

Medan man väntade underhöll Smyrna brass med musik.

Tyvärr var vädret inte det bästa. På grund av ösregn måste utomhusprogrammet avkortas.

Efter invigningen öppnades dörrarna, och folket strömmade in. Till allas förvåning fick samtliga plats, även om trängseln var stor. Man räknade med, att 120 personer hade mött upp.

Bland talarna kan nämnas Arne Karlsson, som redogjorde för renoveringsarbetets fortskridande, hur man sökt att i möjligaste mån återställa lokalen i dess ursprungliga skick, vilket verkligen hade lyckats väl.

Den nya benämningen på lokalen skall vara "Salen i Hembygdsparken" vilket hänvisar till, att den kan användas av alla samfund för olika aktiviteter.

Återinvigningsgudstjänstens program bestod av följande inslag:

Mötesledare: Kenneth Ekdahl

Psalm 535

Inledning, Textläsning

Hultmanssånger

Psalm 641/Psalmodikon

Predikan

Psalm 536/Kollekt

Sång

Avslutningsord

Psalm 50

Lars-Olof Carlsson

Kurt Holmberg

Folke Ekered

Erik Nilsson

Kurt Holmberg

Kenneth Ekdahl

Folke Ekered

Jag vill gärna ha kontakt med släktforskare i Habo. 1/4 av alla mina anor kommer via min farmor, född 1874 i Bjelkebo. Se hennes antavla på nästa sida, där också några frågor är inlagda. Tar gärna emot forskningsresultat i övrigt från Bjelkebo och Bjälkatorpet.

Sture Bjelkåker

Hässlegatan 5, 58267 Linköping.

Tel. 013 - 150902

ANTAVLA FÖR SOFIA JOHANSDOTTER FRÅN BJELKEBO

IV:6 **Johanna Sofia* Johansdotter**. Född 1874 10/8 i Bjelkebo, G.Adolf. Inflyttad omkr 1900 till Göteborg. Innehavare av charkuteributik på Haga Nygata. Död 1956 29/6.

V:11 **Johan Gustav Nilsson**. Född 1825 5/6 i Långhult, Habo. Bonde. Brukade 1/16 mantal av gården Bjelkebo. Död 1907 i Bjelkebo.
Gift 1849 18/11 med

V:12 **Stina Jonasdotter**. Född 1827 14/2 i Bjelkebo. Död 1913.

VI:21 **Nils Andersson**. Född 1786 15/7 i Långhult. Ägde 1838 1/4 mtl av Långhult. Död 1869 20/1. Gift 1812 med

VI:22 **Annika Nilsdotter**. Född 1785 25/12 i Flatered. Död 1869 27/2.

VI:23 **Jonas Isaksson**. Född 1785 7/10 i Bjelkebo. Bonde. Brukade 3/16 mtl av Bjelkebo. Hans hustru:

VI:24 **Johanna Isaksdotter**. Född 1786 1/7 i Habo.

VII:41 **Anders Larsson**. Född 1750 26/11 i Långhult, Habo. Död 1822 5/3 i Långhult, Habo. Bonde. Gift 1772 med

VII:42 **Marta Zachrisdotter**. Född 1752 i Kvighult?, Habo. Död 1841 19/2 i Långhult.

VII:43 **Nils Gustavsson**. Född 1753 5/1 i Flatered. Död 1815 25/7 i Bonde i Flatered. Gift 1779 i Habo med

VII:44 **Mertha Andersdotter**. Född 1757 2/2 i Krubbemaden?, Habo.

VII:45 **Isaac Nilsson**. Född 1757 21/10 i Bjelkebo?. Död 1792 20/10 i Bjelkebo. Bonde. Gift 1739 1/7 i Habo med

VII:46 **Lisa Jonasdotter**. Född 1762 5/11 i Svenshult, Habo.

VII:47 **Isac Håkansson**. Född 1750 1/2 i Baskarp, Habo. Gift 1777 med

VII:48 **Stina Svensdotter**. Född 1751 8/7 i Habo.

VIII:81 **Lars Johansson?**. Bonde. Död 1768 i Långhult, Habo. Gift med

VIII:82 **Kerstin Andersdotter**. Född när och var?

VIII:83 **Zacharias Nilsson**. Född 1713 i Habo, R. Bonde i Kvighult, Habo. Gift med

VIII:84 **Maria Johansdotter**. Född när och var?

VIII:85 **Gustav Johansson**. Bonde i Flatered, Habo. Gift med

VIII:86 **Anna Nilsdotter**. Född när och var?

VIII:87 **Anders**. Född 1718 i Habo. Död 1808 i Habo, R. Bonde. Levde 1757 i Krubbemaden, Habo. Gift med

VIII:88 **Lisa Larsdotter**. Född när och var?

VIII:89 **Nils Andersson**. Född omkr 1711 i Habo. Död 1781 12/12 i Habo, Levde i Bjälkebo torp (= nuv. Bjälkatorpet?). Gift 1739 1/7 med

VIII:90 mf mm ff m Catrina Andersdotter. Född 1719. Död 1791 i Habo,

VIII:91 **Jonas Pährsson**. Levde 1762 i Habo, R. Gift med

VIII:92 **Lisa Månsdotter**. Född när och var?

VIII:95 **Sven* Olofsson Hake**. Född 1722. Soldat. Död under krig i Pommern 1759 9/2. Levde 1751 i Kullen soldattorp, Ebbarp, Habo.

Antagen 1743 till Vartofta kompani, Kungl Skaraborgs reg. Gift med

VIII:96 **Ingegerd Andreasdotter**. Levde före 1744 i Eket, Habo

IX:177 **Anders Nilsson**. Född omkr 1662. Levde i Habo. Död omkr 1727. Gift med

IX:178 **Karin Jönsdotter**. Född när och var?

Ingemar Kyrkeryd, årets kulturstipendiat i Habo, här vid den sten på Kyrkeryd som berättar om gårdens ägarförhållanden sedan 1720-talet.
Foto: Ulla Görl-Appelkvist

Årets kulturstipendium till en mångsidig man

En allätare som är på det mesta. Så beskriver sig årets kulturstipendiat i Habo, Ingemar Kyrkeryd. Och nog har han varit på mycket. Kanske en del av de kulturarrangemang som genomförts i Habo inte kommit till om inte Ingemar varit den han är.

Redan som 15-åring började Ingemar Kyrkeryd intressera sig för det som var gammalt och fornt. Men det var först för ungefär 15 år sedan han på allvar började forska i sin hembygd, nosa på släktforskning och engagera sig både här och där. Då ångrade han naturligtvis också att han inte som ung antecknat en massa som de gamla berättade för honom.

Starkt engagemang

Ingemars breda engagemang inom kulturområdet framgår klart av fritids- och kultur-nämndens motivering till varför han utsetts till 1995 års kulturstipendiat i Habo:

"Ingemar Kyrkeryd har genom ett hängivet intresse tagit

tillvara och levandegjort hembygdens historia. Hans starka engagemang inom flera föreningar har resulterat i många intresanta och värdefulla projekt. Bland de senare kan nämnas programserien 'Gamla Habobor berättar', arkeologisk undersökning av Kyrkestan och minnesutställningen av Hedvig Rang."

Ytterligare ett exempel kan tillfogas: Den årliga notdragningen nere vid Vättern, en idé han fick för några år sedan och som fortfarande har sin givna publik.

– Jag har försökt att komma med idéer och uppslag till aktiviteter, säger Ingemar. En del har ju slagit riktigt väl ut.

Envis man

Han drar sig inte för jobb när han fått för sig att genomföra en sak. Att samla ihop tavlorna till utställningen om Hedvig Rang hörde inte till det lättaste. Att fixa utställningen om möbelsnickaren Karl Rosell var lättare, men även där krävdes insatser.

Vissa kulturinslag är alltså

Ingemar Kyrkeryd ensam pappa till. Andra han medverkat till genom någon av de föreningar han tillhör. Och de är flera.

Han är ordförande i Habo-bygdens släktforskarförening, vice ordförande i Habo Gustav Adolfs hembygdsförening, styrelseledamot i Skara stiftshistoriska sällskap samt i Västgöta genealogiska förening. För att ta några exempel.

Mycket överraskad

Allt detta till trots blev han mycket överraskad när han fick beskedet från fkn om att han utsetts till årets kulturstipendiat i Habo.

– Det hade jag aldrig kunnat drömma om. Men så glad jag blev. Jag kände mig genast mycket piggare.

Om Ingemar inte kunnat drömma om att bli kulturstipendiat så drömmer han om annat. Hör bara:

– En dröm för mig är att förvandla skolan vid Gröne vägen till museum. Detta när byggnaden inte behövs som skola längre.

– Hembygdsföreningen har

så trångt om utrymme att den inte kan ta emot föremål som folk vill skänka. Dessutom går det inte att göra speciella visningar på hembygdsgården. Där går inte heller att på ett riktigt sätt förvara gamla textilier. Att där möblera upp ett rum som visar hur folk bodde förr går inte heller.

Dröm på gång

En dröm var genomförande är påbörjat är uppskyltning av de många fornminnena i Kyrkestan med omgivning. Skogsmaskiner kan av misstag förstöra urgamla minnesmärken.

Han har också drömmar på skrivplanet. En skrift om Habo-prosten Isac Strand vill han medverka till. Likaså en skrift om hur det var under tiden före Habo kyrkas ombyggnad, alltså i 1700-talets början då Karl XII var kung och förde krig som utarmade landet både ekonomiskt och vad gällde män i arbetsför ålder.

Med alla idéer Ingemar Kyrkeryd har i huvudet får han nog tänka sig arbete på heltid.

ULLA GÖRL-APPELKVIST

FEL PÅ STEN

På Gustav Adolfs kyrkogård står en hög och ståtlig minnessten. Den minner om "kyrkans kraftige målsman" ZACHRIS NILSSON, som det står på stenen.

Men det står också, att han var född 1710 och dog 1799. Det är här det blivit fel.

För de flesta spelar det väl ingen större roll, om det står 1710 eller 1713, som är det riktiga födelseåret, men för en släktforskare som hittat en anfader som heter Zachris Nilsson, född den 9 februari 1713, kan det vara mycket intressant att veta att det är samme Zachris Nilsson, som av tacksamma sockenbor hedrats med denna minnessten.

Vem var han då denne märklige Zachris?

Vi börjar från början. Han föddes på torpet Hagen som låg under Övre Starbäck Sörgården, den 9 februari 1713. Föräldrarna var Nils Jonsson (1662-1737) och Marit Zachrisdotter (1667-1745). Det fanns ytterligare tre barn i familjen.

Om Zachris fader kan man läsa i dödboken, att han var "Snel (klok) i läkekonsten både för folk och creatur".

Den 3 augusti 1740 gifter sig den 27-årige Zachris med den 20-åriga Maria Johansdotter från Kvighult. Han förärade henne 10 lod silver i morgongåva.

Marias föräldrar var Johan Pärsson (1678-1744) och Maria Svensdotter (1679-1752). Marias fader måste ha varit en fin man, för i dödboken står noterat, att han var "En stilla, fridsam och vacker man".

Genom giftermålet blev Zachris så småningom ägare till gården Kvighult.

Paret begåvades med åtta barn men blott tre, två pojkar och en flicka, nådde mogen ålder. Tre av barnen dog i rödsoten 1752.

Dagarna före jul, den 17 december 1782, dör hustrun i Bröstfeber (lunginflammation), ej fyllda 62 år.

Hon fick dock uppleva makens kamp för en egen kyrka i den norra delen av Habo socken krönas med framgång, ty två år tidigare, den 19 november 1780, hade Gustav Adolfs kyrka invigts.

I mer än 100 år dessförinnan hade befolkningen i denna del av Habo socken önskat sig en egen kyrka, men utan resultat.

Zachris Nilsson blev den drivande kraften, som 1778 började kämpa för att den då mera sällan använda kyrkan i Fiskebäck flyttades till en tomt på Flittereds ägor. Det blev många skrivelser, klagomål och uppvaktningar både hos landshövding och kung, innan tillstånd till flyttning beviljades.

Om det var för att smickra kungen - Gustav III - eller ej, vet man inte, men man skrev dock i en skrivelse, att man ville kalla kyrkan och den nya kapellförsamlingen för GUSTAV ADOLF - efter kronprinsen. Alltnog kungen gav sitt nådiga tillstånd till både flyttning och namn.

De nya Gustav Adolfsborna fick själva bekosta såväl flyttning som uppbyggnad av kyrkan, som verkställdes under 1780.

Bland de många gåvor som skänktes till kyrkans invigning fanns en "Ljuskrona av järn överdragen med silver" som Zachris Nilsson bidrog med.

Gustav Adolfsbornas förkämpe - Zachris Nilsson - kunde från sin gård Kvighult med stolthet se resultatet av sin kamp - kyrkan - i 19 år. Han dog av ålder och bräcklighet den 12 april 1799 - 86 år gammal.

Minnesstenen restes på 100-årsdagen efter kyrkans invigning.

Stieg-Erland Dagman

Ur Johannesabyrån

Johannes hade under en tid känt sig trött och hängig, och svår hosta hade han, vilken inte ville ge med sig. I samråd med familjen bestämde han sig för att resa bort och vila upp sig på Mössebergs Wattenkuranstalt i Falköping. Men vem som helst fick inte komma dit. Man måste kunna bevisa, att man var en rättskaffens människa. Johannes uppsökte därför kyrkoherde Isak Strandh, som utfärdade följande frejdebetyg:

Hemmansegaren Johannes Gustafsson i Westra Ekered, som för helsans vårdande är(nar) begifva sig till Mösseberg, är född den 17 Sept. 1812, har god kristendomskunskap, brukar nådemedlen och eger medborgerligt förtroende, betygas.

Habo den 16 juli 1876.

I. Strandh

p. l.

Den 19 juli 1876 anlände Johannes till Wattenkuranstalten, där han skrev in sig och betalade avgiften i förskott. Egentligen hade han inte tänkt stanna så länge, men eftersom han kände sig ganska svag, lät han sig övertalas att förlänga vistelsen ytterligare någon vecka.

I Johannesabyrån finns några brev, som han under vistelsen i Falköping skrev hem och likaså några brev till honom från familjen hemma på gården skrivna av äldste sonen, Adolf, som då var 27 år och hade ansvaret för arbetet på gården under faderns sjukhusvistelse. Det verkar emellertid som om Johannes inte fullt litar på sin son. Breven innehåller nämligen en mängd förmaningar och goda råd.

Om livet på Wattenkuranstalten berättar Johannes kortfattat. Man får veta, att där fanns väldigt många badgäster, men att omsättningen av folk var mycket stor. Dagligen reste många hem, och nya patienter anlände i deras ställe. Man drack vatten, och man badade, vilket senare var mycket ansträngande! Gudstjänster förekom ofta.

Adolfs brev till fadern var egentligen mer intressanta. I dessa fick man veta, hur livet gestaltade sig hemma på gården. Man befann sig mitt i slätterarbetet, och till detta behövdes mycket folk, både slätterkarlar och räfserskor. Till råga på allt kom det bud om, att skomakarna ville komma med det snaraste. Tyvärr var lädret till skorna på upphållningen, varför Adolf fick lov att spänna hästen för trillan och fara till Jönköping för inköp av nödvändiga varor. På vägen hem hämtade han också skomakarna.

Om vädret fick man veta, att det var oerhört torrt och varmt, så att säden började ljusna för snar skörd.

Slätterarbetet tog sin tid. En dag råkade en slätterkarlmed lien skära en man i benet, men som tur var, gick det att med ett stadigt bandage stoppa blodflödet.

Sista slätterdagen var inte mindre än 26 personer samlade kring kvällsvarsbordet, både gårdens folk, slätterfolket och skomakarna. En tung arbetsbörda för mor i huset, även om hon hade hjälp av sina pigor och en extra hjälpkvinna från Somneryd.

Efter några veckor kom Johannes hem igen och återgick till sitt arbete. Om han var helt fri från sin hosta, framgår ej av breven.

Nio år senare avled han emellertid vid 73 års ålder. Dödsorsaken var lungsot.

Folke Ekered

*Hemmansegaren Johannes Gustafsson i Westra Ekered, som för
helsans vårdande är begifva sig till Mösseberg, är född
den 17 Sept. 1812, har god kristendomskunskap, brukar
nådemedlen och eger medborgerligt förtroende. be-
tygas Habo den 16 juli 1876.*
I. Strandh
p. l.

HÖSTVANDRING BLAND FORNLÄMNINGAR.

Den 2 september anordnade Habo släktforskarföreningen fornminnesvandring i trakten mellan Apelskift och Röshult. Leif Jansson hade i samråd med skogsvårdsstyrelsen lagt upp en 7,5 km lång slinga i terrängen. Utefter denna sträcka passerar man 19 st fornlämningar av olika slag.

Vi var ett 20-tal personer som mötte upp vid starten. Under en 4 timmars promenad i stilla och behagligt höstväder avverkades de flesta sevärdheterna. Dessa är nu tack vare Leif tydligt markerade i terrängen med en siffermärkt trästolpe.

Med på promenaden var också Sven Jansson. Han hade mycket att berättat, eftersom vägen mellan Röshult och Apelskift varit en del av hans barndoms skolväg från Älgafall.

Det är trivsamt att kliva omkring i markerna med trevliga och intressanta människor. Osökt rör sig samtalen om gamla tider. Vad var det för folk som släpat ihop alla dessa stensamlingar? Vem red fram på hålvägarna? Varför finns det så många lämningar just här? Vi nutidsmänniskor lämnar också spår efter oss i naturen. Som ett monument över grusade storhetsdrömmar ligger längs vår väg en påbörjad men aldrig avslutad travbana.

Vi passerar också ett exempel på vår landsbygds avfolkning, gården Röshult. För inte så länge sen fanns här hus av allehanda slag. Nu finns bara en vackert murad körbro och några stengrunder kvar bland sly och högt gräs. Där det tidigare fanns åkrar växer nu tät granskog.

Lite trötta i benen traskade vi till sist vägen tillbaka till våra bilar. Som lockbete för trötta fötter frestade Leif oss med ett besök i Apelskifts karamellfabrik. Det blev en mumsig avslutning på en trevlig lördagsförmiddag. Tänk att vi denna regniga höst kunde genomföra denna promenad utan att behöva bli blöta!

Vi beundrar Leif som lagt ner så mycket arbete på att göra dessa minnesmärken tillgängliga för oss alla. Tack för en trevlig utflykt!

Monica Ekered.

Leif Janssons egna kommentarer till vandrigen.

Samlingen skedde vid Apelskifts missionshus, Tabor.

Vandringen gick utmed kulturvårdsslingan i Apelskift och Röshult. Vi gick först i Apelskifts skog och tittade på hålvägar, domarringar, rösen och kolbottnar. Vid Suttran hittade någon kantareller. När vi kom till travbanan, berättade Sven Jansson om ett gärde som hette Lussementet och att där varit en grind. Vidare berättade han, att mellan Röshultabäcken och Sörtorp fanns det förr fyra grindar. Skogen vid första grinden efter bäcken kallades Nätta-skogen efter en man vid namn Nätt, som hängde sig där.

Vid den kända stenvallen fanns ingen grind. Barnen från Älgafall skötte postutdelningen utmed vägen till skolan i Apelskift.

Idéen till att lägga en slinga i dessa trakter fick jag av Claes Ström från Riksantikvarieämbetet. Det var, när Claes, Ingemar Kyrkeryd och jag var ute i skog och mark och tittade på lämpliga objekt för skötselplaner i Habo kommun, som Claes kom med förslaget om en slinga. Den här slingan ingår också som en del i Skogsvårdsstyrelsens kampanj "kulturmiljövård i skogen."

Slingan ligger verkligen mitt i skogen.

I Apelskifts by finns spår efter vagnar som transporterade järnmalm från Taberg till masugnen i Säterfors.

Leif Jansson

PS. Är det någon, som är intresserad av kulturmiljövård? D.v.s. röja lite sly, ljung och gräs vid våra fornminnen och kulturminnen. Redskap finns.

Hör i så fall av er till mig!

Tel. 036 - 46957

En karta över fornminnesvandringen finns på sid.7

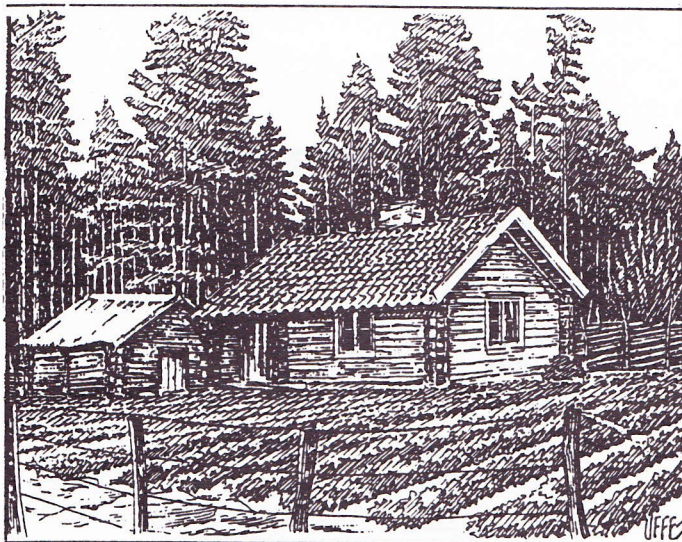

EN LYCKAD SOMMARFEST.

Hembygdsföreningen hade sin sedvanliga sommarfest i hembygdsparken den tjugonde augusti.

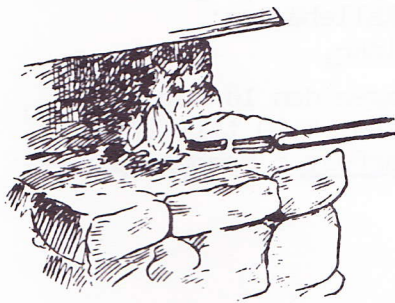
Programmet var späckat och i parken vimlade det av människor hela eftermiddagen.

Arbetet med flyttningen och iordningställandet av Stena-Gustavs stuga hade just avslutats och den kunde nu högtidligen invigas av hembygdsföreningens ordförande, John Koskiniemi. Inne i stugan satt habokonstnären, Lars Gross, en nutida "gåramålare", och visade besökarna, hur han målade sina tavlor.

I Ekeredsstugan visade Lars Bruno en utställning, som handlade om länsmanssläkten Bruno och gården Kämparp. Fotografier, leksaker och andra föremål från tidigt 1900-tal lockade till samtal om gamla tider i Habo.

Från den gamla smedjan hördes hammar-slag och slammer. Där huserade "Tranemaasmeden", Bertil Gustavsson. Elden brassade på härden, och värmen var stark, men trots hettan trängdes många intresserade för att se, hur Bertil använde den stora bälgen, städet, hammare och tänger.

Gäster från hembygdsföreningen i Odensåker stod ute på gårdsplanen och lagade till "skinna-tröt", en speciell maträtt från deras hemtrakt. För en tia kunde man få smaka på denna mystiska anrättning. Den brukade lagas till, när man fick korvsmet över och korvskinnen tagit slut, när skinna tröt alltså. Smeten stektes som små biffar, som sedan serverades i ett tunt dubbelvikt bröd med en klick lingonsylt. Godare än hamburgare, tyckte många.

I det vackra augustivädret smakade också kaffet med de hembakade kakorna perfekt. Överallt satt folk med sina kaffemuggar och pratade med vänner och bekanta. Stämningen var hög och lotterna hos Arne i lotteriståndet hade strykande åtgång.

Rolf von Otter från Gränna var tillsammans med "fotbollskändisen" Fred Andersson dagens gäster. De underhöll sina förtjusta åhörare med sång och dragspelsmusik och smått vågade historier.

Alla var överens om att detta varit en verkligt lyckad eftermiddag.

Monica Ekered.

Vi behöver möbler till "Stena-Gustavs" stuga. T.ex. ett klaffbord, en drängasäng, några stolar och en skänk. Har du något, som vi kunde få, kontakta oss i Hembygdsföreningen!

Arne Wulff.

VÅRENS PROGRAM

SLÄKTFORSKARFÖRENINGEN.

Onsdagen den 31 januari kl. 19.00 i
Församlingshemmet:

Årsmöte.

Josef Jakobsson från Åsarp berättar
och visar bilder från sommarens stock-
båtsfärd på Ätran från Åsarp till
Falkenberg.
Servering.

Onsdagen den 28 februari kl. 19.00
i Församlingshemmet:

Egon Hult, Habos förste kommunalkamrer,
berättar om hur det var i Habo på 40
och 50-talet.
Servering.

Lördagen den 23 mars kl. 10.00 i
Gunnarsbosalen:

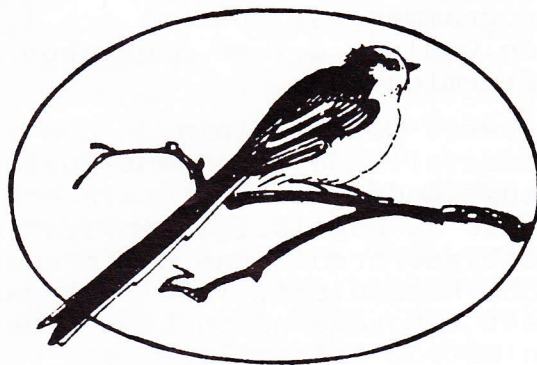
Anbytarträff under ledning av Gunnar
Nilsson, Jönköping.
Samarrangemang med Hembygdsföreningen.
Medtag förtäring!

Söndagen den 12 maj kl. 10.00 med
samling vid Älgafall, norra gården:
Forntidsvandring under ledning av
Leif Jansson.

Samarrangemang med Hembygdsföreningen.
Medtag kaffekorg!

Söndagen den 2 juni med samling vid
Hembygdsgården kl. 8.00:

Gökotta tillsammans med Hembygdsföre-
ningen. Gemensam bilfärd mot okänt
mål i skog och mark.
Medtag kaffekorg!

HEMBYGDSPÖRENINGEN.

Onsdagen den 7 februari kl. 19.00
i Hembygdsgården:

Brasafton.

Onsdagen den 13 mars kl. 19.00
på Habo Hotell:

Årsmöte.

Lördagen den 23 mars kl. 10.00
i Gunnarsbosalen:

Anbytarträff tillsammans med Släkt-
forskarföreningen. Se ovan!
Medtag förtäring!

Lördagen den 20 april kl. 10.00:
Vårstädning i Hembygdsparken.

Söndagen den 12 maj med samling
vid Älgafall kl. 10.00:

Forntidsvandring tillsammans med
Släktforskarföreningen. Se ovan!
Medtag kaffekorg!

Söndagen den 2 juni med samling vid
Hembygdsparken kl. 8.00:

Gökotta tillsammans med släktforskarna.
Se ovan!
Medtag kaffekorg!

Söndagen den 16 juni kl. 16.00
vid Källebacken:

Notfiske.

Söndagen den 18 augusti
klockan 14.00 till 17.00:
Sommarfest i Hembygdsparken.

